

Modne ilustracije inspirirane evolucijom hip-hop kulture

Zimaj, Antea

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:256784>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-13**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET
TEKSTILNI I MODNI DIZAJN

ZAVRŠNI RAD

**MODNE ILUSTRACIJE INSPIRIRANE EVOLUCIJOM HIP-HOP
KULTURE**

ANTEA ZIMAJ

Zagreb, kolovoz 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET
Zavod za dizajn tekstila i odjeće

ZAVRŠNI RAD

**MODNE ILUSTRACIJE INSPIRIRANE EVOLUCIJOM HIP-HOP
KULTURE**

izv. prof. art. PAULINA JAZVIĆ

ANTEA ZIMAJ
11272/TMD

Zagreb, kolovoz 2022.

UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF TEXTILE TECHNOLOGY
Department of Textile and Clothing Design

FINAL THESIS

**FASHION ILLUSTRATIONS INSPIRED BY THE EVOLUTION OF
HIP-HOP CULTURE**

PAULINA JAZVIĆ, Assoc. Prof. Art.

ANTEA ZIMAJ
11272/TMD

Zagreb, August 2022

Sveučilište u Zagrebu

Završni rad

Tekstilno-tehnološki fakultet

Zavod za dizajn tekstila i odjeće

Preddiplomski studij Tekstilni i modni dizajn

Smjer Modni dizajn

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Broj stranica: 40

Broj slika: 42

Broj literaturnih izvora: 16

Broj likovnih ostvarenja: 15

Mentorica: izv. prof. art. Paulina Jazvić

Članovi povjerenstva:

Datum predaje: _____

Datum obrane: _____

Ocjena: _____

SAŽETAK

Hip-Hop kultura je pojam koji je, od svog začeća 70-ih godina 20. stoljeća, zaintrigirao i osvojio svijet munjevitom brzinom. Elementi Hip-Hopa se danas mogu pronaći u gotovo svakoj društvenoj situaciji te su kao takvi postali nezaobilazna karika današnje mode, kako ulične tako i visoke. Cilj ovog rada je prikazati koji su društveni uvjeti oblikovali Hip-Hop kulturu, koje su njezine razvojne faze te kako je njen utjecaj došao do današnje razine. Hip-Hop kultura će u ovome radu biti raščlanjena na najosnovnije elemente, najvažnije razdoblja te će se pratiti utjecaj pojedinih figura Hip-Hopa na kulturu u cjelini, uz stavljanje posebnog naglaska na proporcionalni razvoj modne osviještenosti i težnji prema visokoj modi i isticanju različitosti. Na kraju će također biti prikazani likovni radovi ilustracijskog karaktera izrađeni od strane autorice rada, koji su s jedne strane inspirirani utjecajem ove kulture na društvo, a s druge strane vođeni slobodnim duhom ovog kulturnog fenomena.

Ključne riječi: Hip-Hop kultura, rap, afroamerička kultura, visoka moda, ulična moda

ABSTRACT

Hip-Hop culture is a term that, since its conception in the 1970s, has intrigued and conquered the world with lightning speed. Elements of Hip-Hop can be found today in almost every social situation and as such have become key factors of modern fashion, both street and high. The aim of this paper is to show what social conditions shaped Hip-Hop culture, what its development phases are and how its influence has reached its present level. Hip-Hop culture will be divided into the most basic elements, most important periods and the influence of individual figures of Hip-Hop on culture as a whole will be monitored, with special emphasis on proportional development of fashion awareness and aspirations towards high fashion and highlighting diversity. Finally, art works of illustrative character made by the author of the work, inspired by the influence of this culture on society on the one hand, and led by the free spirit of this cultural phenomenon, will also be presented.

Keywords: Hip-Hop culture, rap, African-American culture, high fashion, street fashion

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Teorijski dio	2
2.1. Što predstavlja pojam Hip-Hop?	2
2.2. Razvojne faze Hip-Hop kulture	4
2.2.1. Old School Hip-Hop	4
2.2.2. New School Hip-Hop.....	7
2.2.3. Hip-Hop 21. stoljeća	15
3. Vlastito likovno ostvarenje	20
3.1. Ciklus ilustracija Flashing Lights.....	20
4. Zaključak.....	36
5. Literatura.....	37
6. Prilozi.....	38

1. Uvod

Spominjanje Hip-Hop kulture budi asocijacije koje se pogrešno, no i dalje isključivo vezuju uz potkulturu siromašnih američkih četvrti. Takvo zastarjelo poimanje kulture koja se munjevito proširila po cijelom svijetu oduzima značaj koji joj s pravom pripada. Težnja za boljim životom i prikazivanjem istog, zajednički su fenomeni svim društvima svijeta te su, kao temeljne odlike Hip-Hop kulture kao nusprodukt ostvarile i veliki utjecaj na oblikovanje modnih trendova. U ovom završnom radu pokušat ću približiti razvoj Hip-Hop kulture kroz sve njene važne razvojne faze te ću u odnosu na svaku analizirati modne trendove koji su iz nje proizašli, najvažnije figure koje su je obilježile te preispitati utjecaj koji je svaka faza ostvarila. Naposljetku ću, u zadnjem dijelu rada, nakon teorijske analize, na temelju prezentiranog predstaviti svoje vizije u obliku modnih ilustracija koje inspiraciju crpe iz pojedinih elemenata Hip-Hop kulture.

2. Teorijski dio

2.1. Što predstavlja pojam Hip-Hop?

Hip-Hop kao termin predstavlja ukupnost elemenata koji svoje polazište nalaze u urbanim sredinama velikih gradova, socijalno tmurnim i vrlo često egzistencijalno ugroženim okolinama iz kojih se kao protuteža stvarnosti razvija supkultura potisnutih, željnih dokazivanja. (Price, 2006: 21). Sama Hip-Hop kultura je najčešće definirana kao kombinacija 4 glavna elementa, DJ-anja (engl. DJing), graffiti umjetnosti, breakdance-a i MC-anja (engl. MCing) te je svaki od tih elemenata imao dodirnih točaka s načinom života u predgrađima koja su bila pretrpana sukobima bandi i nasiljem. (Price, 2006: 21). Kako se kultura razvijala i širila izvan granica SAD-a, tako je stigma privremenog mladenačkog hira postepeno iščeznula i bila prihvaćena u gotovo sve pore društvenog života. (Devos, 2007: 8) Zbog takvog utjecaja Hip-Hop kulture i konstantnog izlaženja iz okvira onog što se do tada smatralo uvriježenim i normalnim, sam pojam Hip-Hopa se proširio na dodatne elemente koje je u odnosu na temu ovog rada važno navesti. Tako poznajemo Hip-Hop estetiku, Hip-Hop poduzetništvo, Hip-Hop jezik, znanje i izražavanje pa tako i naposljetku Hip-Hop modu (Price, 2006: 41).

U svrhu pojašnjenja osnovnih pojmova, a kako bi se produbilo i olakšalo razumijevanje razvoja Hip-Hop kulture, ispravno je, u kratkim crtama, teorijski pojasniti osnovne elemente koji su neraskidivo vezani uz Hip-Hop. Dj-anje u svojoj osnovi predstavlja stvaranje Hip-Hop glazbe. DJ je kratica za engleski izraz „Disc Jockey“, odnosno za osobu koja zadužena za puštanje prethodno snimljene glazbe. Umijeće DJ-anja je kroz razvoj kulture prošlo kroz brojne faze i oblike, no i dalje se najčešće prikazuje kroz tehniku kombinacija zvukova s različitih ploča (vinila). S druge strane, glazbenom izričaju DJ-a suprotstavlja se i nadopunjuje ga MC-anje, odnosno „repanje“. MC je akronim za tzv. „majstora ceremonije“ čiji je zadatak zabavljanje publike izricanjem vještih stihova potkovanih složenim rimama. Iako je u početku za sam nastanak Hip-Hop glazbe suradnja MC-a i DJ-a bila neizostavna, razvojem tehnologije i raznovrsnih načina reprodukcije glazbenih instrumentala, došlo je do osamostaljivanja uloge MC-a i poprimanja oblika u kojem ga danas poznajemo. Nadalje, B-Boying, odnosno breakdance je element koji je potaknut ritmičnim glazbenim izričajem Hip-Hop kulture, a koji je sam po sebi nusprodukt utjecaja brojnih plesnih stilova različitih etničkih kultura koje su živjele na područjima koja su kolijevka Hip-Hopa. Plesanje u stilu breakdancea je vrlo brzo poprimilo oblik vratolomija i natjecanja u postizanju što zahtjevnijih pokreta i poza te se na

uglovima ulica vrlo brzo skupljalo mnoštvo zainteresiranih promatrača koji su na taj način pridonijeli širenju Hip-Hop kulture. (Reese, 2020: 179) Na kraju, kao neizostavni element osnovnih karakteristika Hip-Hop kulture, važno je spomenuti i graffiti umjetnost, koja iako se vrlo često smatra vandalizmom, u svojoj osnovi ima važnu ulogu. Naime, grafiteri iscrtavanjem znakova i mišljenja dionika Hip-Hop kulture, a samim time i mladeži koja se uglavnom sastojala od socijalno potisnutih, vrlo često izriču nezadovoljstvo postojećom društvenom strukturom, iznose bunt pred javnost i pokazuju težnju za promjenom. (Goldsmith i Fonseca, 2018: 290) Upravo ta težnja je ono što čini Hip-Hop kulturu fenomenom koji prelazi granice država i kontinenata te ju je pogrešno smatrati samo glazbom. Hip-Hop u današnje vrijeme predstavlja način razmišljanja i življenja, želju za promjenom, iskazivanjem i boljim životom pa samim time nije teško za shvatiti iz kojih se razloga upravo ova kultura prelila u sve sfere društvenog života, pa tako i u dizajn i modu. (Reese, 2020: 178) Nedostižnost visoke mode i ugodnog načina života poziva na inovaciju, isticanje i slavljenje uspjeha te posebice nadilaženje životnih prepreka, prepreka koje su zajedničke svim društvenim slojevima.

Slika 1: B-Girl iz Bronxa

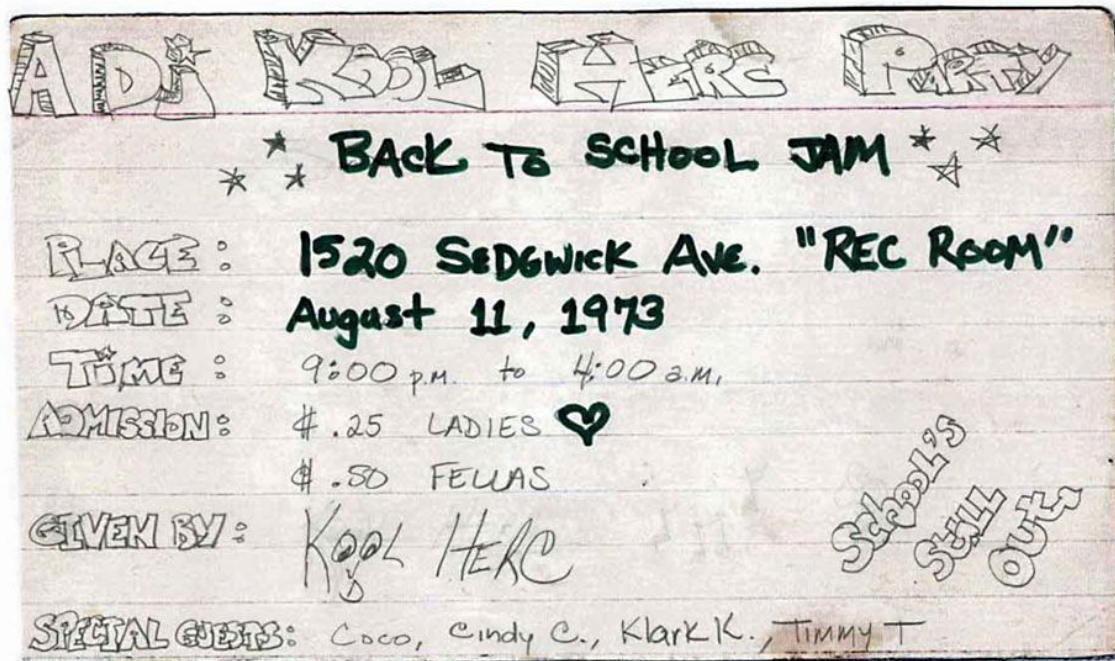
Slika 2: Životni uvjeti predgrađa

2.2. Razvojne faze Hip-Hop kulture

Hip-Hop kultura je, upravo kao i ostale globalne kulture, kroz svoju povijest prolazila kroz evolucijske faze te se na taj način širila i učvršćivala svoje korijenje u društvu. Svaka od faza koje će u radu biti predstavljene pridonijela je na sebi svojstven način modernom poimanju ovog socijalnog fenomena. U svrhu preciznijeg definiranja osnovnih karakteristika svake faze ovaj će rad pratiti razvoj kulture kroz tri glavna razdoblja, obrađujući osobe koje su ih obilježile, područja na kojima su se promjene odvijale, naglašavajući stilske karakteristike i odjek koji je ostvaren u modnom svijetu.

2.2.1. Old School Hip-Hop

Old School fazom Hip-Hop kulture smatra se period od njenog nastanka pa sve do sredine, odnosno u nekim krajevima i kraja 80ih godina 20. stoljeća. Kolijevkom Hip-Hop kulture se, kao što je već prethodno spomenuto, smatra područje ponajviše ekonomski i socijalno potisnutih Afroamerikanaca Južnog Bronxa, gradske četvrti New Yorka (hip-hop -- Britannica Online Encyclopedia, 2022.). Hip-Hop glazba, pa tako i kultura je od svog začeća služila kao glas i ispušni mehanizam obespravljene i marginalizirane mladeži te je kao sredstvo buntovništva široj javnosti pokazivala i reflektirala brojne neugodne realnosti njihova života. New York toga vremena karakterizira selidba imućnih iz grada te segregacija društva koja za sobom ostavlja za posljedicu povećanje nasilja, siromaštva i djelovanja bandi. Nadalje, gubitak prosperiteta u gradskim četvrtima dodatno je ojačan zatvaranjem trgovina i smanjivanjem prilika za zaposlenje unutar grada. Kao rezultat svega toga, stanovnici se okreću ulici za rekreaciju, samoizražavanje i preživljavanje. Nusprodukt napuštanja grada su, između ostalog i napuštene zgrade i parkirališta koja DJ-ima i MC-ima predstavljaju pozornicu za tzv. blokovske tulumе koji polažu temelje za gotovo sve što se u modernom poimanju ove kulture smatra Hip-Hopom. (Hip-Hop History -- iconcollective.edu, 2019) Najznačajnije osobe koje se smatraju pionirima Hip-Hopa te čiji je utjecaj bio presudan za stvaranje Hip-Hopa su DJ Kool Herc, Afrika Bambaataa i Grandmaster Flash. DJ Kool Herc je 1973. godine zajedno sa svojom sestrom održao tulum u Bronxu pod nazivom „Back to School Jam“ te se on danas smatra početkom Hip-Hop pokreta.

Slika 3: Pozivnica za tulum: „Back to School Jam“

DJ Kool Herc je svijetu također predstavio „breakbeat“ DJ tehniku istovremeno puštajući 2 primjerka istog vinila, produžujući dijelove pjesama koji su pogodni za plesanje i potičući publiku na formiranje krugova unutar kojih bi pojedinci pokazivali svoje najbolje pokrete (breakdance). Isto tako, DJ Kool Herc je zaslužan za prva javna repanja u obliku ritmičnog govorenja u rimama te je zajedno s Afrikom Bambaataa-om smatran vizionarom koji je organiziranjem blokovskih tulumova, indirektno odvodio mlade s ulica te im pokazao ljepote glazbe, plesa i vizualne umjetnosti. (Hip-Hop History -- iconcollective.edu, 2019)

Posljedica pohađanja blokovskih tulumova je direktno i potreba mladih da se za njih odjenu najbolje što mogu, pokazujući svoju inovativnost, želju za isticanjem i razlikovanjem od okoline. Kao što je slučaj i s Hip-Hop glazbom, ne može se istaknuti samo jedna osoba ili grupa koja je potaknula stvaranje Hip-Hop mode, već su za to zaslužni pojedinci koji predstavljaju svoj stil i poništavaju dotadašnje barijere u odijevanju, miješajući elemente disko i rock mode, pokušavajući izgledati što teatralnije i bogatije. (The Evolution of Hip-Hop Fashion: Origins to Now -- hespokestyle.com, 2022) Kao primjer ovakvog pristupa odijevanju i isticanju individualnosti se mora spomenuti treći od izvornih pionira Hip-Hopa, Grandmaster Flash i njegova grupa The Furious Five, koja je nerijetko nastupala u po mjeri krojenim kožnim odorama i s kaputima od nerca na ramenima. Njihova pjesma „The Message“, zajedno s

pjesmom „Rapper's Delight“ od Sugar Hill Gang-a, progurala je Hip-Hop kao žanr zadržavši se rekordan broj vremena na ljestvicama popularne glazbe te tako otvorila put brojnim drugim izvođačima za pokazivanje svojih sposobnosti i jedinstvenosti.

Slika 4: Grandmaster Flash & the Furious Five

Old School faza Hip-Hopa ovjekovječena je promicanjem kulture u nešto nadlokalno, komercijalizacijom je izašla iz okvira anonimnosti te je započela agresivan prodor u sve sfere društva. Obilježena je prvim elementima, prvim hitovima te pomalo divljim modnim izričajima u pokušaju dokazivanja svoje vrijednosti. Prvi puta je spominjana na javnim televizijama i objavljivana u časopisima, prvi puta su organizirane Hip-Hop turneje te je sam duh kulture po prvi puta prikazan u filmu „Wild Style“ 1982. godine. (Price, 2006: 130).

Iako se u današnjem globalnom pogledu na ovu eru Hip-Hop kulture njoj oduzima veliki društveni, pa tako i modni značaj, činjenica je da je upravo ona otvorila vrata svemu što je šokiralo i inoviralo društvo i modu u kasnijim razdobljima.

2.2.2. New School Hip-Hop

Za vrijeme 80-ih i 90-ih godina 20. stoljeća, Hip-Hop se počeo širiti po svijetu munjevitom brzinom te se to vrijeme vrlo često i s razlogom naziva „Zlatno doba Hip-Hop kulture“. Ova nova era kulture okarakterizirana je eksplozijom različitosti, stilističkim inovacijama i „mainstream“ uspjehom. Profitabilnost Hip-Hop glazbe je prepoznata od strane velikih izdavačkih kuća te je posljedično i ulagan velik novac u njeno promicanje. Istovremeno, osnivane su i neovisne izdavačke kuće koje su svoj uspjeh nalazile u pronalasku sljedećeg velikog nebrušenog dijamanta, koji će revolucionalizirati hip-hop kulturu, glazbu i modu te biti njeno novo zaštitno lice. Nadalje, širenje utjecaja ove kulture na sve fronte društva, prepoznato je kao prilika za predstavljanje vlastitih, izvornih i jedinstvenih modnih brendova koji su ujedno preslikavali, ali i inovacijom oblikovali Hip-Hop modu te je kao takvu predstavili široj publici. Tako u ovo zlatno doba Hip-Hopa prepoznajemo i konačnu atrakciju već etabliranih modnih kuća prema koje u ovom pokretu vide priliku za profitom i širenjem potencijalne klijentele. Sve u svemu možemo reći kako New School fazu Hip-Hop karakterizira raznolikost uslijed postepenog sveobuhvatnog prihvaćanja te je važno naglasiti kako će se taj fenomen raznolikosti biti ključan detalj i pogonsko gorivo u daljnjem razvoj Hip-Hop kulture.

Slika 5: Grupa EPMD

Za početak New School Hip-Hopa uzima se sredina 80-ih godina te se predvodnikom te nove faze smatra grupa Run – D.M.C., osnovana 1983. godine od strane trojica koji je predstavljao Afroamerikance srednjeg sloja te koji je svojim pjesmama rušio rekorde prodaje. Također, upravo je ova grupa zaslužna za širenje horizonta i mogućnosti Hip-Hop glazbe, spojivši njene zvukove s hard rockom u pjesmi „Walk this way“ s grupom Aerosmith. (hip-hop -- Britannica Online Encyclopedia, 2022) Nadalje, utjecaj ove grupe mjerljiv je i u tome da su pomoću pjesme „My Adidas“ iz 1986. godine prvi puta u povijesti Hip-Hopa uspjeli u direktnoj fuziji mode i Hop-Hop-a. Trenirke, Adidas tenisice i personalizirane jakne s kapuljačama bile su popularne na području New Yorka te su se nerijetko počela pojavljivati hvaljenja o svojoj odjeći u riječima pjesama popularnih repera. (Romero, 2012: 8) Odijevanje na javnim nastupima je preslikavalo stil ulice te se sve više odustajalo od ekstravagantnih kombinacija iz 70ih, što je naposljetku za posljedicu imalo zainteresiranost velikih brandova za Hip-Hop. Pjesmom „My Adidas“, koja je premijerno izvedena na Madison Square Gardenu pred velikim mnoštvom fanova i predstavnicima Adidasa, Run D.M.C je uspio ono o čemu se do tada samo moglo sanjati, dobio je prvi ugovor i službeno sponzorstvo od strane Adidasa te na taj način pokazao da kolaboracije nisu rezervirane samo za sportaše, već da prostora za rast ima i u Hip-Hopu. (Dress Fresh to Impress -- prindleinstitute.org, 2018).

Slika 6: Grupa Run - D.M.C.

Kraj 80-ih godina obilježile su mnoge persone koje u kontekstu Hip-Hop kulture zahtijevaju spominjanje. Glazbeni stil Hip-Hopa se počeo sve više diferencirati te je bio korišten kao alat kojim se približivalo svim skupinama mladeži. Reperi Eric B. i Rakim predstavljali su ulice New Yorka agresivnijim i odvažnijim pristupom repanju, noseći velike zlatne lance oko vrata i kreacije ozloglašenog dizajnera Dapper Dan-a. Baš kao i Hip-Hop glazba tog vremena, i sam dizajn odjeće se okrenuo tzv. „sample-anju“, odnosno posuđivanju dijelova glazbe iz drugih pjesama te kreiranjem nečeg novog iz njih. Dapper Dan je prerađivao poznate dizajne etabliranih modnih kuća poput Louis Vuittona i Diora te je iz njih izrađivao do tada neviđene modne predmete. Nepostojanost lanaca trgovina s luksuznom odjećom u siromašnijim četvrtima, te česta nevoljkost istih u prodaji svojih artikala do tada još „omraženoj“ skupini ljudi, bojeći se za reputaciju, dovelo je do iznimne popularnosti kreacija Dapper Dana da je čak i otvorio trgovinu svojim „lažnjacima“. Stil koji je upravo on predstavio je obilježio kraj 80-ih i početak 90-ih godina te su i druge osobe izvan izvornog Hip-Hop kruga bile privučene njegovoj inovativnosti. Primjerice, vrhunski boksač Mike Tyson je bio uslikan u njegovoj jakni što je privuklo pažnju modnih kuća čiji su logotipi bili korišteni te je naposljetku i trgovina Dapper Dan-a bila zatvorena pod prijetnjom ogromnih tužbi. Utjecaj njegove vizije je ostao vidljiv u mnogim drugim modnim brandovima koji su iznikli iz ove kulture te je upravo on

prepoznat kao inovator kada mu je 30 godina kasnije javno izneseno priznanje u obliku kolaboracije s modnom kućom Gucci i kada su na modnoj reviji revitalizirane njegove kreacije. (The Story Of Hip-Hop Style, From Run DMC To ASAP Rocky -- FashionBeans.com, 2021) Njegov dizajn je ovjekovječio potrebe mladih za uličnim stilom visoke mode, s posebnim naglaskom na činjenicu da luksuzni predmeti predstavljaju uspjeh, a to je ono čemu su težili.

Slika 7: Eric B & Rakim

Slika 8: Dapper Dan

Osnivanje novih izdavačkih kuća koje su prepoznale priliku u predavljanju Hip-Hopa, pridonosi dodatnom diferenciranju u žanru te privlači neinicirane ovoj kulturi. Kuća Def Jam predstavlja prvog repera s romantičnim prizvukom, LL Cool J-a, koji je svijetu osim ljubavnih rima, približio i Bboy kult nošenja Kangol „bucket“ šešira te time samostalno toj tvrtki višestruko povećao prihode.

Slika 9: LL Cool J

Nadalje, kuća Def Jam zastupa i prvu veliku bijelu Hip-Hop grupu zvanu Beastie Boys koja dodatno širi horizonte i slušatelje ove glazbe, spajajući element Hip-Hopa s do tada uvriježenim punkom. Zanimljivo, krajem 80-ih po prvi puta dolazi do pojave popularnih izvođača izvan područja New Yorka te se njih zvuk, političke ideje i vizualni potpis sve više razlikuju od izvornih Hip-Hop ideja. Grupe sa zapada SAD-a, Public Enemy i N.W.A. prednost daju militantnom stilu koji podupire njihove revolucionarne i buntovne ideje, uzor nalazeći u pokretu tzv. „Crnih pantera“. (How Hip-Hop Left a Lasting Influence on Streetwear & Fashion -- highsnobiety.com, 2018) Time Hip-Hop polako izlazi iz dotadašnjih, svjetovnih i povremeno površnih premisa, prednost dajući stvarnim i opipljivim društvenim problemima.

Slika 10: Public Enemy

Slika 11: Black Panthers

Činjenica je da je Hip-Hop glazba vrlo često prožeta indirektnim slavljenjem nasilja, kulture bandi, a posebice idejama mizoginije i seksizma. Kao direktna posljedica takvih stavova, krajem 80ih i početkom 90ih na scenu dolaze i prve popularne reperice suprotnog spola, koje šire feminističke ideje, pokazuju svoju snagu te svoj stil orijentiraju prema afrocentričnom vizualu. Afričke nošnje, nakit i uzorci postaju uobičajeni u Hip-Hopu povodom popularizacije ženske grupe Salt n Pepa i reperice Queen Latifah. Za razliku od hvalisavog stila New Yorka, okrutnog i agresivnog pristupa Los Angelesa, stvara se paralelni miroljubivi pokret predvođen prethodno spomenutim ženskim vokalima, grupama A Tribe Called Quest, De la Soul, Native Tongues Collective i mnogim drugima. (The Evolution of Hip-Hop Fashion: Origins to Now -- hespokestyle.com, 2022) Miroljubivost i poziv na štovanje afričkog porijekla i kulture pokazuje svijetu drugu stranu Hip-Hopa koja nije opsjednuta samo bogatstvom i uspjehom, a njihov modni izričaj vjerno prati tu tematiku.

Slika 12: Grupa Salt n Pepa

Slika 13: Grupa A Tribe Called Quest i Queen Latifah

Hip-Hop je kroz svoj razvoj oduvijek bio pod utjecajem uličnih „gangstera“ i bandi koje su se neprestano borile za svoj teritorij. Ironično, sami reperi nisu isključivo zaslužni za oblikovanje Hip-Hop mode u obliku kojeg danas poznajemo. Kriminalci koji su obitavali ulicama u kojima je Hip-Hop kultura bila dominantna jedini su imali dovoljno novaca za pribavljanje modnih predmeta o kojima su reperi pjevali. (How Hip-Hop Left a Lasting Influence on Streetwear & Fashion -- highsnobiety.com, 2018) Takav utjecaj se nastavlja i u 90-ima. Široke majice i hlače koje su opuštene oko pojasa, karirane košulje, marame u bojama bandi te bejzbolske kape bile su samo nagovještaj novog predominantnog stila u usponu zapadne obale SAD-a, „Gangsta Rap-a“. Pojava ove inačice Hip-Hopa u jednu je ruku unazadila odnose velikih brandova koji su pronašli zajednički jezik s Hip-Hop kulturom, a u drugu učvrstila i zaintrigirala društvo svojom odvažnošću. (The Evolution of Hip-Hop Fashion: Origins to Now -- hespokestyle.com, 2022)

Tijekom godina, od televizijske i radio prisutnosti Hip-Hopa besplatno su profitirali mnogi brandovi poput Ralph Laurena, Tommy Hilfigera, Timberlanda, Nautice, Coogi-a, no ubrzo je poduzetnički duh Hip-Hopa prevladao. 1990. godine su obilježene brojnim pokušajima

afroameričkih dizajnera da dinamičnu uličnu modu pretvore u profit, direktno prikazujući svoje izvorne ideje. (Goldsmith i Fonseca, 2018: 38) Primjerice, brand Cross Colours, jedan od prvih izvornih Hip-Hop brandova vidio je priliku u potražnji vrlo širokih traperica koje su mladi muškarci nosili te je počeo proizvoditi široke hlače s užim strukom. (The Evolution of Hip-Hop Fashion: Origins to Now -- hespokestyle.com, 2022) Hip-Hop u svoje zlatno doba je vidio procvat brojnih autohtonih brandova poput FUBU (For Us, By Us), Karl Kani, Sean John, Mecca, Wu-Wear, formiran od strane rap grupe Wu-Tang Clan koji je svojim dizajnerskim izričajem predstavljao one najniže i najugroženije u društvenom lancu, prezentirajući široke bejzbolske jakne, traperice i Timberland čizme te time postao znak da i sami izvođači mogu imati svoju liniju odjeće. (The Story Of Hip-Hop Style, From Run DMC To ASAP Rocky -- fashionbeans.com, 2021)

Sve veća popularnost Hip-Hopa u njegove je pore unijela ogromnu količinu novčanog kapitala koji je za posljedicu imao želju za dodatnom diferencijacijom među reperima. Ta odlika Hip-Hopa u potrebi za isticanjem te pojačan utjecaj „Gangsta rap-a“ za posljedicu je imala oživljavanje stilova iz 1930-ih i 40-ih u obliku mafijaških odijela tog vremena. Polucilindarski šeširi, cipele od aligatorske kože i razne svilene košulje obuzele su repere visokog „staleža“ istočne obale SAD-a. (The History of Hip Hop Fashion -- afterglowatx.com, 2022) Fazu „Gangsta Rap-a“ obilježila su imena poput Notorious BIG-a, Puff Daddy-a, Dr. Dre-a i Snoop Dogg-a, 2Pac-a te borba između zapadne i istočne strane SAD-a u prevazi u glazbenoj industriji. Retrospektivno gledano, ta je borba obilježila Hip-Hop zauvijek te nanijela stigmatu koja je neizbrisiva, a posebice kada se u obzir uzmu prva ubojstva koja su se dogodila kao posljedica te borbe. Ubijeni reperi 2Pac i Notorious B.I.G. postali su zaštitno lice Hip-Hopa zbog svojih liričkih sposobnosti, karakterističnih stilova, upečatljivih ličnosti, no i tragičnih sudbina. Njihova lica i imena i danas krasi brojne odjevne predmete te predstavljaju globalnu prevagu Hip-Hopa.

Slika 14: Grupa Wu-Tang Clan

Slika 15: Članovi kuće Bad Boy Records

Slika 16: Članovi kuće Death Row

Do kraja 90-ih godina Hip-Hop je postao uvjerljivo najpopularnija supkultura na svijetu te je Hip-Hop glazba vladala na svim ljestvicama. Hip-Hop se počeo vjerno širiti po gotovo svim državama na svijetu, a reperi su nerijetko dobivali sponzorstva i izvan modne industrije (alkoholna pića, parfemi itd.) (hip-hop -- Britannica Online Encyclopedia, 2022) Najpopularniji izvođači kraja 90-ih godina, poput Puff Daddy-a, Wu-Tang Clan kolektiva, DMX-a i Jay- Z-a, pjevačica Lauryn Hill i Aaliyah, pripremili su Hip-Hop za ulazak u novo tisućljeće, u kojem će se njegov utjecaj dodatno stabilizirati i napraviti mjesta za nova lica koja

će, sukladno glavnim odlikama ove kulture, unaprijediti, inovirati i diferencirati Hip-Hop od ustaljenog recepta.

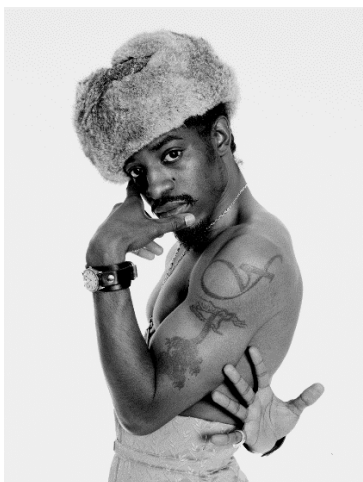

Slika 17: „Velik dan za Hip-Hop“ – fotografija nekoliko Hip-Hop grupa 1998. godine u Harlemu

2.2.3. Hip-Hop 21. stoljeća

Ulaskom u novo tisućljeće, cijela se glazbena industrija našla u tzv. krizi pojavom digitalnih preuzimanja pjesama i filmova, no usprkos tome Hip-Hop kultura je nastavila cvasti. 2000. godine obilježene su dodatnom pojavnošću Hip-Hop izvođača u filmovima, svim sferama televizijskog i radio programa, novim reperima i modnim linijama koje nose njihova imena (npr. Ruff Ryders). Također, po prvi puta se kao nositelj inovacije pojavljuje južna strana SAD-a, koja donosi potrebnu svježinu i dinamične zvukove te epicentri promjena postaju New Orleans, Atlanta, Detroit i Houston. Novo tisućljeće je također svijetu predstavilo Eminema, bijelog repera koji je siromašnom bijelom sloju predstavio Hip-Hop kulturu i produbio njegovu povezanost i s tom stranom publike. Najbolji pokazatelj njegovog uspjeha, a samim time i uspjeha Hip-Hopa u to vrijeme je činjenica da je njegov album „The Marshall Mathers LP“ u prvom tjednu prodan u 2 milijuna primjeraka. (Price, 2006:131) Grupa Outkast prva počinje eksperimentirati sa zvukovima koji do tada nisu bili tipični za Hip-Hop te to prati i njihov modni izričaj, noseći perike, šarene šalove i marame, kožne komplete, turbane itd. Sloboda koju su predstavili Hip-Hopu bila je odskočna daska za mnoge druge izvođače koji su htjeli dodatno izraziti svoju kreativnost.

Generalno gledajući, stilovi odijevanja iz 90-ih su i dalje bili prisutni, no oni su narasli kako u veličini, tako i u upadljivosti. Široke bijele majice su postale još duže i šire, nakit je postao još veći i skuplji, u usta su stavljane pozlaćene proteze nerijetko ukrašene dijamantima, a to sve su pratili i automobili koji su bili sastavni dio slike jednog repera.

Slika 18: Andre 3000

Slika 19: Grupa Outkast

Slika 20. Grupa Hot Boys

Slika 21: Dr.Dre i Eminemovi klonovi

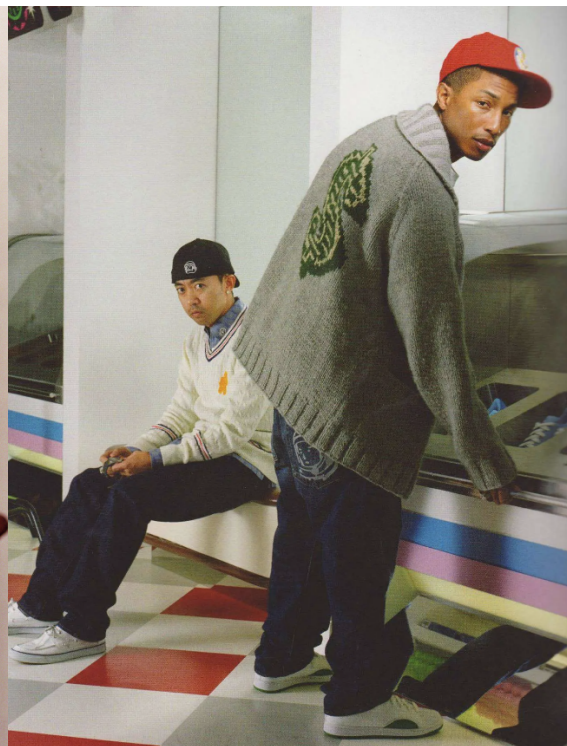
Zbog svog uspjeha koji se gradio kroz desetljeća, Hip-Hop se po prvi puta u 2000. godinama mogao smatrati pop glazbom u pravom smislu te riječi. Iz njega je izniklo mnogo producenata bez kojih bi današnja glazba bila neprepoznatljiva (Timbaland, Swizz Beatz, Neptunes). Ta komercijalizacija je gurnula Hip-Hop u novo doba, podarila joj je novu tematiku i resurse, mnogima je pružena prilika da se pomoću njega izbore za boljitak u životu te je bilo prisutno sve manje ograđivanja društva od ovog kulturnog fenomena. Posljedično, izvorni Hip-Hop zvukovi i socijalna tematika su bili stavljeni na margine te su se počeli smatrati alternativnim Hip-Hopom, dok su nove ideje preuzele kormilo. (hip-hop -- Britannica Online Encyclopedia,

2022) Hip-Hop se sve više počeo koristiti kao sredstvo u marketinškim kampanjama te je njegova popularnost izrodila mnoge do tada nezamislive kolaboracije.

Novi smjer u Hip-Hopu je najbolje bio vidljiv kada mu je reper i producent Pharrell podario nove, do tada neviđene stilove, posuđujući iz japanske ulične mode, tražeći inspiraciju u skejterima i punkerima. (The Story Of Hip-Hop Style, From Run DMC To ASAP Rocky -- fashionbeans.com, 2021) Svojim slobodnim pristupom glazbi i modi, otvorio je put Kanye Westu, reperu, producentu i modnom dizajneru, koji je zbog njega u svojoj infantilnosti mogao nositi ružičaste polo majice i ruksake, ono do tada neviđeno u ovoj kulturi. Utjecaj stranih dizajnera je bio očekivan i poželjan, ulična moda se recipročno razvijala na svim kontinentima te se činilo kako više ništa nije nemoguće. Hip-Hop je pogodio dodatan influks ženskih izvođača, poput Missy Elliot i Nicki Minaj koje su vladale ljestvicama. Hip-Hop je postao otvoreniji, sve manje ekskluzivan i opasan za reputaciju velikih brandova, koji su sada, za razliku od prijašnjih godina spremno surađivali s reperima i ostalim licima Hip-Hop kulture. (Smith, 2020: 13)

Slika 22: Kanye West

Slika 23: Pharrell i japanski dizajner Nigo

Gotovo 40 godina od skromnih početaka u četvrtima New Yorka, Hip-Hop je postao industrija koja vrijedi nekoliko milijardi dolara te je njegova povezanost sa svim oblicima vizualne umjetnosti proporcionalno rasla. (Broome, Munson i MDPI, 2020: 14)

2000. godine su svijetu podarile mnoštvo svježih Hip-Hop stilova, a uslijed pojave mnogih novih izvođača koji su se htjeli što više istaknuti, za ovo se razdoblje nikako ne može reći da prati jednu putanju. Od ultra širokih kombinacija s početka tisućljeća pa sve do popularizacije uskih hlača i majica, od oživljavanja trendova iz 80-ih i 90-ih pa sve do uvriježenosti tetovaža na licu i „snapback“ kapa, duh Hip-Hopa je bio u svemu prisutan. Njegov utjecaj je postao nemjerljiv te je inspiraciju crpio iz svake supkulture, a sama granica između onog što je moderno (kasnije i visoke) i Hip-Hopa je postala imaginarna. (The Evolution of Hip-Hop Fashion: Origins to Now -- hespokestyle.com, 2022)

Novo desetljeće je samo nadograđivalo doseg kulture koji je do tada bio prisutan. Hip-Hop se dodatno razgranao te je bio vidljiv utjecaj skejterskog stila i glazbe pa su automatski postale popularne kombinacije i brandovi inače tipični za bjelačku, punk-rock kulturu (primjerice Vans, DC, Nike SB, Obey, Supreme, Emerica).

Slika 24: Lil Wayne

Slika 25: Prikaz razvoja mode na ulazu u novo desetljeće

Oko 2012. godine vidimo veliko poboljšavanje odnosa visoke mode i Hip-Hopa, posebno u smislu prebacivanja težišta Hip-Hop stila sa same ulice na modne piste. Mnogi reperu tada počinju u svojim pjesmama spominjati do tada Hip-Hop mnoštvu nepoznate modne kuće (poput Rick Owens, Raf Simons itd.) koje objeručke prihvaćaju dobrodošlu pažnju.

Ova kulturološka promjena je upravo zaslužna za ono što na modnim pistama prepoznajemo danas. Hip-Hop je omogućio priliku preminulom dizajneru Virgilu Ablohu da dobije glavnu ulogu u Louis Vuittonu te time postane prvi rukovodilac crne rase jedne luksuzne modne kuće. Kroz svoj brend OFFWhite pomogao je mladim dizajnerima da svoje ideje lansiraju u svijet visoke mode, riješivši se stigme da uličnim stilovima nije mjesto na modnim pistama. (Lewis i Gray, 2013: 7) Hip-Hop se više nije samo divio visokoj modi, već je postao dio nje.

2013. godine je Kanye West, zajedno s francuskom kućom A.P.C. izbacio tzv. „Hip-Hop majicu“ obične bijele boje, a 2015. je spojio snage s Adidasom i dizajnirao Yeezy liniju tenisica koje su formirale smjer razvoja obuće do kraja desetljeća. (The Evolution of Hip-Hop Fashion: Origins to Now -- hespokestyle.com, 2022) Upravo zbog tih za Hip-Hop pobjedonosnih trenutaka, danas više nije čudno vidjeti repera poput ASAP Rockya u reklamama za Dior ili Calvin Klein, odnosno kada modna kuća poput Balmaina ili Saint Laurenta prigrlji tipične Hip-Hop stilove. (How hip-hop fashion went from the streets to high fashion -- latimes.com, 2018) Danas modom, kako visokom, tako i uličnom nesumnjivo dominira Hip-Hop stil. Brojne trenirke i majice s kapuljačama, tenisice koje su oduvijek bile štovane poput kulta u ovoj kulturi, čine osnovu ponude gotovo svakog branda i modne kuće. Muška i ženska moda su u konstantnom razvoju, a glavna poveznica im je Hip-Hop. Moda i Hip-Hop kultura iz dana u dan rastu, razvijaju se i isprepliću. Od apokaliptičnih stilova populariziranih od strane Kanye Westa, pa sve do ulične inspiracije modne kuće Balenciaga, cilj cijele slike koju svijetu pružaju je ostati Hip-Hop, ostati „cool“ ono čemu u ovoj kulturi oduvijek čeznulo. (How hip-hop fashion went from the streets to high fashion -- latimes.com, 2018)

Slika 26. Kanye West na svojoj modnoj reviji

Slika 27: Spoj visoke mode i Hip-Hop kulture

3. Vlastito likovno ostvarenje

3.1. Ciklus ilustracija Flashing Lights

Ciklus ilustracija pod nazivom Flashing Lights, čiji je naziv inspiriran istoimenom pjesmom izvođača Kanye Westa, nastao je kao neposredna posljedica cjeloživotnoj izloženosti Hip-Hop kulturi autorice te kao takav pokušava publici približiti dinamičnost motiva koji pojačavaju različitost i jedinstvenost.

Kroz ilustracije autorica produbljuje i naglašava temeljne elemente Hip-Hop kulture, stavljajući poseban naglasak na konstantnu potrebu za uspjehom, koja je nit vodilja ovog kulturološkog fenomena. Nadalje, predstavljeni su motivi koji su se preslikali u svijet mode te koji više nisu isključivo vezani uz Hip-Hop, a bez kojih današnja moda ne bi bila prepoznatljiva.

Vodeći se ambicioznim riječima brojnih Hip-Hop umjetnika, cilj ovog rada i ilustracija se ispunjava u translaciji težnje buntovnih pobornika Hip-Hop kulture za odrješitim odbacivanjem uvriježenih predrasuda koje koče inovativnost i razvoj mode.

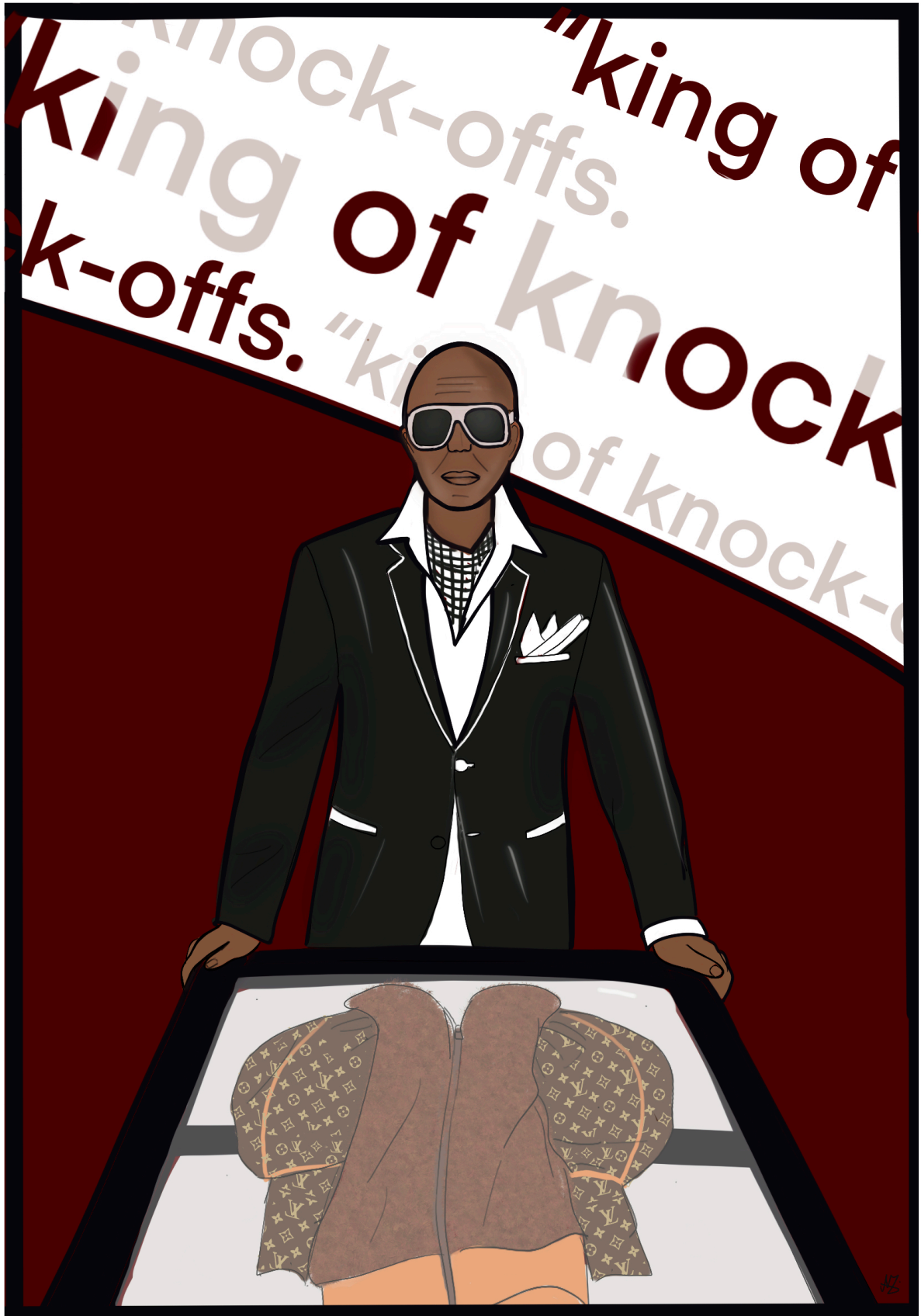
Slika 28: Flashing Lights I.

Slika 29: Flashing Lights II.

Slika 30: Flashing Lights III.

Slika 31: Flashing Lights IV.

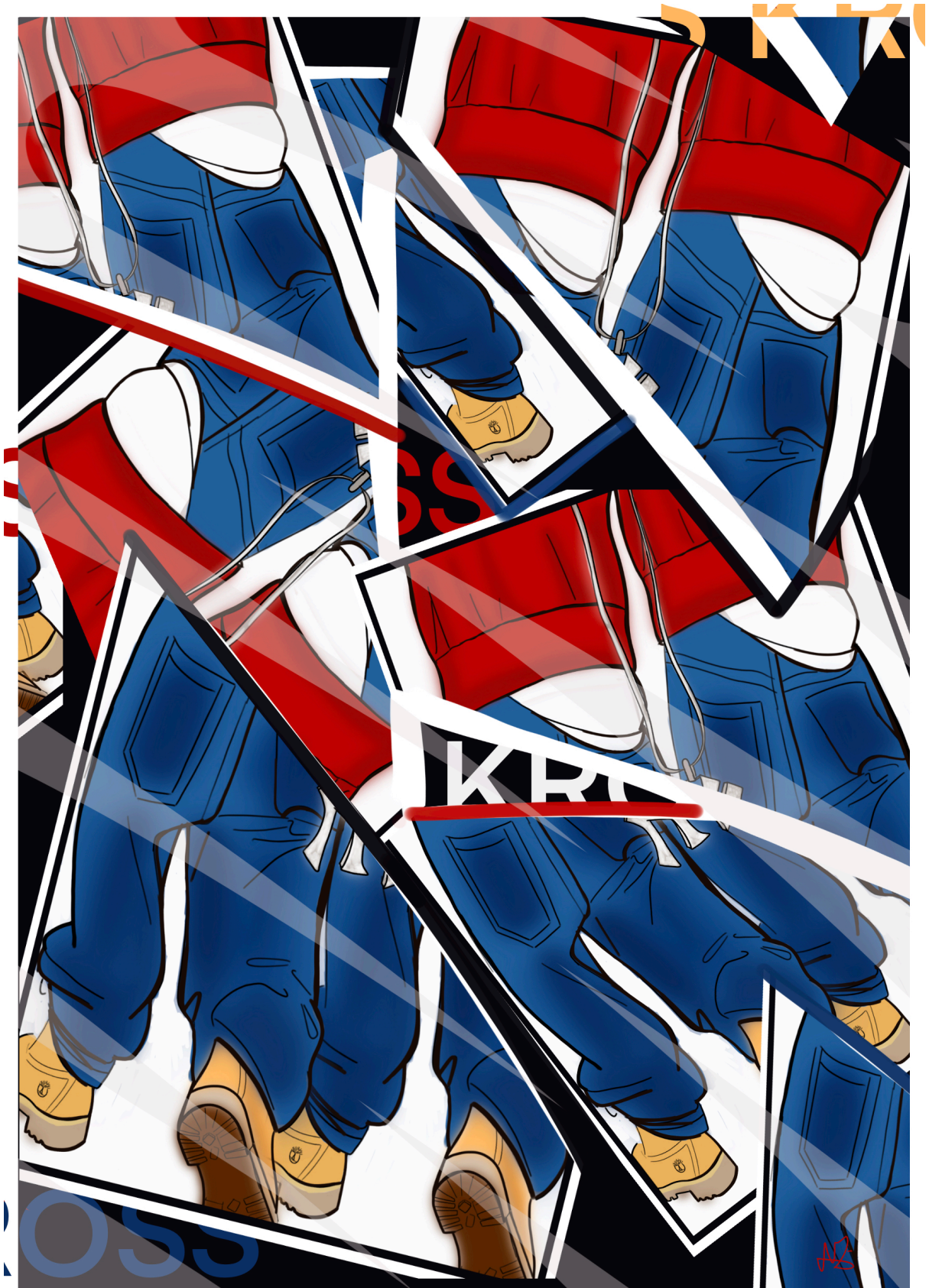
Slika 32: Flashing Lights V.

Slika 33: Flashing Lights VI.

Slika 34: Flashing Lights VII.

Slika 35: Flashing Lights VIII.

Slika 36: Flashing Lights IX.

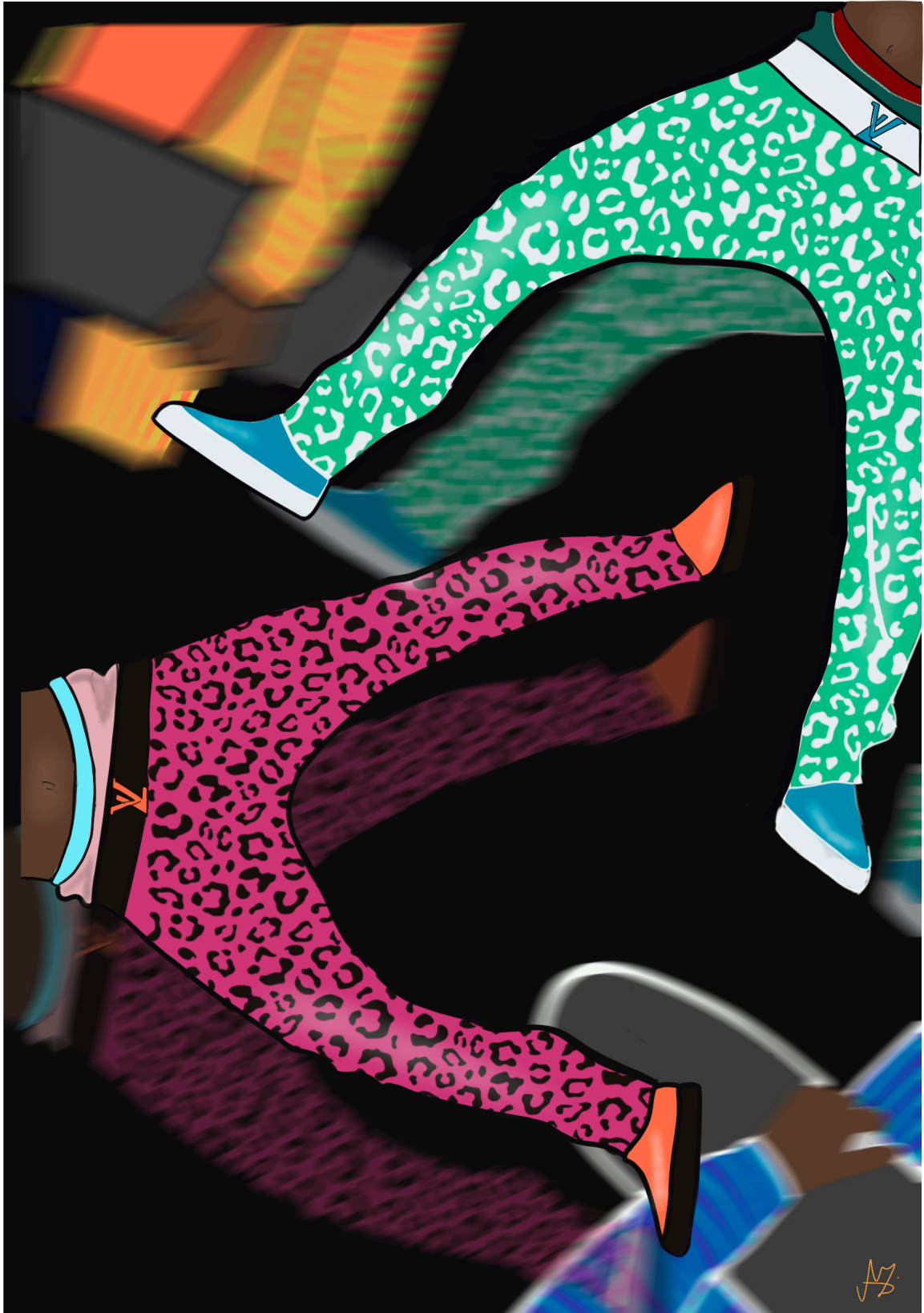

AS

Slika 37: Flashing Lights X.

Slika 38: Flashing Lights XI.

Slika 39: Flashing Lights XII.

Slika 40: Flashing Lights XIII.

Slika 41: Flashing Lights XIV.

Slika 42: Flashing Lights XV.

4. Zaključak

Od svojih začetaka u predgrađima New Yorka, Hip-Hop je u svom razvoju postao nadkultura čiji se utjecaj prepoznaje u gotovo svim sferama društva. Poduzetnički duh i želja za isticanjem, odnosno za nadilaženjem životnih poteškoća bili su glavni pokretači ove društvene revolucije koja je svojom slobodom i agresivnim pristupom ostavila sve bez daha. Osnovni elementi Hip-Hopa su kroz godine rasli, mijenjali se i razvijali u nešto što je postalo zajedničko cijelom svijetu. Od uličnog stila pa sve do modnih pisti u Milanu, Hip-Hop je zajednički nazivnik razvojnih tendencija i izlaženja iz ustaljenih okvira. Iako se na Hip-Hop kulturu često gledalo kao na prgavi, prolazni trend, njena dosljednost u inovaciji joj je omogućila da zauvijek ostane svjež. Hip-Hop je davno prerastao svoje skromne početke te se u tom okviru više ne može proučavati. Pogrešno bi bilo zamisliti budućnost u kojoj Hip-Hop svoju modnu ulogu dodatno ne ojačava, ne razvija u smjeru koji dodatno olakšava pristup svima koji mogu doprinijeti boljitku svijeta mode. Hip-Hop je postao način života, razmišljanja, cilj i sredstvo.

Reach for the stars, so if you fall, you land on a cloud...

(Homecoming, Kanye West)

5. Literatura

- ‘How Hip-Hop Fashion Went from the Streets to High Fashion’ - *Los Angeles Times* <https://www.latimes.com/entertainment/la-et-ms-ig-hip-hop-fashion-streets-couture-20180125-htmlstory.html> - (pristupljeno 2.7. 2022).
- Broome, Jeff, Lisa Munson, *Hip-Hop, Art, and Visual Culture Connections, Influences, and Critical Discussions*, MDPI, Basel, Švicarska, 2020.
- Devos, Jan, ‘The Evolution of Hip-Hop Culture’, Katohlieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen Associatie K.U.Leuven, 2007.
- ‘Dress Fresh to Impress: Hip-Hop’s Impact Through Fashion’, *Prindle Institute*. <https://www.prindleinstitute.org/2018/02/dress-fresh-impress-hip-hops-impact-fashion/> (pristupljeno 2.7. 2022.)
- Goldsmith, M.U.D., and A.J. Fonseca, *Hip Hop around the World: An Encyclopedia*. ABC-CLIO. Santa Barbara, California, 2018.
- ‘Hip-Hop -- Britannica Online Encyclopedia’, <https://www.britannica.com/print/article/266545> (pristupljeno 3.7. 2022.)
- Lewis, Tasha, and Natalie Gray, ‘The Maturation of Hip-Hop’s Menswear Brands: Outfitting the Urban Consumer’, *The Journal of Design, Creative Process & the Fashion Industry*, Volume 5, 2013 - Issue 2: Fashion Branding, 2013. str. 229-243
- ‘Hip Hop History: From the Streets to the Mainstream | Icon Collective’. *Icon Collective College of Music*. <https://iconcollective.edu/hip-hop-history/> (pristupljeno 1.8.2022).
- Price, Emmett George, *Hip Hop Culture*, ABC-CLIO, Santa Barbara, California, 2006.
- Reese, Eric, *The History of Hip Hop Collection*. Eric Reese, 2020.
- Romero, Elena, *Free Stylin’: How Hip Hop Changed the Fashion Industry*. Santa Barbara, California, Praeger, 2012.
- ‘The Evolution of Hip-Hop Fashion: Origins to Now’. *He Spoke Style*, <https://hespokestyle.com/hip-hop-fashion/> (pristupljeno 10.7. 2022).
- Smith, Sterling. ‘The Fusion of Fashion and Rap Music’, University of Arkansas, Fayetteville, 2020.
- ‘The History of Hip Hop Fashion: How Street Culture Became Fashion’s Biggest Influence’ <https://www.afterglowatx.com/blog/2019/3/26/the-history-of-hip-hop-fashion-how-street-culture-became-fashions-biggest-influence> (pristupljeno 5.7. 2022).
- ‘The Story Of Hip-Hop Style, From Run DMC To ASAP Rocky’, <https://www.fashionbeans.com/article/hip-hop-style/> (pristupljeno 2.7. 2022).

- 'How Hip-Hop Left a Lasting Influence on Streetwear & Fashion', <https://www.highsnobiety.com/p/hip-hop-streetwear-fashion-influence/> (pristupljeno 4.7.2022.)

6. Prilozi

- **Slika 1:** Tobak, V., Contact High: A Visual History of Hip-Hop, Clarkson Potter, New York, 2018., str. 59.
- **Slika 2:** Tobak, V., Contact High: A Visual History of Hip-Hop, Clarkson Potter, New York, 2018., str. 44.
- **Slika 3:** <https://theconversation.com/hip-hop-holiday-signals-a-turning-point-in-education-for-a-music-form-that-began-at-a-back-to-school-party-in-the-bronx-165525> - pristupljeno 25.7.2022.
- **Slika 4:** <https://hightimes.com/culture/high-times-greats-grandmaster-flash-and-the-furious-five/> - pristupljeno 19.7.2022.
- **Slika 5:** Tobak, V., Contact High: A Visual History of Hip-Hop, Clarkson Potter, New York, 2018., str. 100.
- **Slika 6:** <https://footdistrict.com/en/blog/the-historical-union-between-adidas-and-run-dmc/> - pristupljeno 22.7.2022.
- **Slika 7:** Tobak, V., Contact High: A Visual History of Hip-Hop, Clarkson Potter, New York, 2018., str. 90.
- **Slika 8:** <https://www.dazeddigital.com/fashion/article/41052/1/dapper-dan-gucci-harlem-style-icon> - pristupljeno 20.7.2022.
- **Slika 9:** <https://wearzeitgeist.com/vintage-fashion/ll-cool-j-80s-90s-style> - pristupljeno 20.7.2022.
- **Slika 10:** <https://enmoreaudio.com/engineering-the-sound-public-enemys-it-takes-a-nation-of-millions-to-hold-us-back/> - pristupljeno 20.7.2022.
- **Slika 11:** <https://theintercept.com/2015/08/16/black-panthers-blacklivesmatter/> - pristupljeno 20.7.2022.
- **Slika 12:** Tobak, V., Contact High: A Visual History of Hip-Hop, Clarkson Potter, New York, 2018., str. 72.
- **Slika 13:** Tobak, V., Contact High: A Visual History of Hip-Hop, Clarkson Potter, New York, 2018., str. 121.

- **Slika 14:** Tobak, V., Contact High: A Visual History of Hip-Hop, Clarkson Potter, New York, 2018., str. 334.
- **Slika 15:** Tobak, V., Contact High: A Visual History of Hip-Hop, Clarkson Potter, New York, 2018., str. 237.
- **Slika 16:** The New York Times Magazine, 14.1.1996.
- **Slika 17:** Tobak, V., Contact High: A Visual History of Hip-Hop, Clarkson Potter, New York, 2018., str. 297.
- **Slika 18:** Tobak, V., Contact High: A Visual History of Hip-Hop, Clarkson Potter, New York, 2018., str. 354.
- **Slika 19:** <https://www.harpersbazaar.com/culture/art-books-music/a34690454/outkast-stankonia-fashion-legacy/> - pristupljeno 27.7.2022.
- **Slika 20:** <https://www.rollingstone.com/music/music-features/cash-money-records-hip-hop-lil-wayne-878426/> - pristupljeno 27.7.2022.
- **Slika 21:** https://img-9gag-fun.9cache.com/photo/aqG4Kwj_460s.jpg - pristupljeno 27.7.2022.
- **Slika 22:** Tobak, V., Contact High: A Visual History of Hip-Hop, Clarkson Potter, New York, 2018., str. 348.
- **Slika 23:** <https://www.bbcicecream.com/blogs/news/nigo> - pristupljeno 2.8.2022.
- **Slika 24:** <https://www.thesun.co.uk/tvandshowbiz/7371052/lil-wayne-birthday-party-album-tha-carter-v-release/> - pristupljeno 2.8.2022.
- **Slika 25:** <https://uscfashionmediaculture.files.wordpress.com/2011/02/ben-and-legacy-scaled-1000.jpg> - pristupljeno 2.8.2022.
- **Slika 26:** <https://www.gq.com/story/kanye-west-season-2-new-york-fashion-week> - pristupljeno 2.8.2022.
- **Slika 27:** <https://hauteliving.com/wp-content/uploads/2021/09/LV-1.jpg> - pristupljeno 2.8.2022.
- **Slika 28:** vlasništvo autorice
- **Slika 29:** vlasništvo autorice
- **Slika 30:** vlasništvo autorice
- **Slika 31:** vlasništvo autorice
- **Slika 32:** vlasništvo autorice
- **Slika 33:** vlasništvo autorice
- **Slika 34:** vlasništvo autorice
- **Slika 35:** vlasništvo autorice

- **Slika 36:** vlasništvo autorice
- **Slika 37:** vlasništvo autorice
- **Slika 38:** vlasništvo autorice
- **Slika 39:** vlasništvo autorice
- **Slika 40:** vlasništvo autorice
- **Slika 41:** vlasništvo autorice
- **Slika 42:** vlasništvo autorice